

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 25.1.2007
KOM(2007) 24 lopullinen

**KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE, EUROOPAN PARLAMENTILLE;
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Loppuraportti ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan komission toimintasuunnitelman
täytäntöönpanosta KOM(2002) 72 lopullinen**

1. JOHDANTO

Tässä kertomuksessa esitetään arvio komission helmikuussa 2002 hyväksymän ja Barcelonan Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2002 vahvistaman ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman¹ täytäntöönpanon edistymisestä ja puutteista. Edistystä arvioidaan suhteessa alkuperäisiin tavoitteisiin, joita oli kolme.

Ensimmäisenä tavoitteena oli lisätä ammatillista liikkuvuutta ja kehittää ammattitaitoa varmistamalla, että koulutusjärjestelmät vastaavat paremmin työmarkkinoiden tarpeisiin. Toinen tavoite oli alueellisen liikkuvuuden helpottaminen poistamalla hallinnolliset ja lainsäädännölliset esteet, kehittämällä kielitaitoa ja eri kulttuurien tuntemusta, edistämällä tutkintotodistusten rajatylittävää tunnustamista ja toteuttamalla EU:n laajuista maahanmuuttopolitiikkaa. Kolmantena tavoitteena oli edistää sekä ammatillista että alueellista liikkuvuutta tarjoamalla ja jakamalla tietoa työnsaantimahdollisuuksista ja liikkuvuuden tukijärjestelmistä EU:ssa pääasiassa perustamalla liikkuvuutta koskeva täyden palvelun www-sivusto ja kehittämällä Eures-työnvälitysverkostoa².

Toimintasuunnitelman tehtävänä oli auttaa osaltaan saavuttamaan Lissabonin tavoitteet: enemmän ja parempia työpaikkoja, parempi sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja dynaaminen tietoon perustuva yhteiskunta.

Uusissa talouselämää ja työllisyyttä käsittelevissä yhdennetyissä suuntaviivoissa vuosiksi 2005–2008 annetaan työvoiman liikkuvuudelle erityisen merkittävä rooli, sillä sen katsotaan olevan ratkaiseva tekijä tarkistetun Lissabonin strategian onnistumisen kannalta. Neuvoston heinäkuussa 2005 vahvistamissa jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikkojen suuntaviivoissa korostetaan liikkuvuutta vieläkin enemmän. Suuntaviivassa 20 todetaan, että liikkuvuus voi auttaa ratkaisevasti yhä useampia ihmisiä löytämään parempia työpaikkoja, ja vaaditaan ”työntekijöiden Euroopan laajuisen liikkuvuuden esteiden poistamista perussopimusten mukaisesti”. Komission heinäkuussa 2005 tekemässä yhteisön Lissabon-ohjelmaa käsittelevässä ehdotuksessa sitoudutaan myös siihen, että yhteisö poistaa esteitä työvoiman liikkuvuudelta ja avaa työmahdollisuuksia Euroopan laajuisilla työmarkkinoilla³.

Koulutus 2010 -ohjelman keskeisiksi ulottuvuuksiksi on nimetty liikkuvuuden lisääminen avaintaitoja kehittämällä sekä eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen luominen.

Jäsenvaltioiden lisäksi myös eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet ovat olleet aktiivisesti mukana toteuttamassa toimintasuunnitelmaa. Ne määrittivät liikkuvuuden yhdeksi marraskuussa 2002 hyväksytyn yhteisen monivuotisen työohjelmansa (2003–2005) painopistealueeksi.

Helmikuussa 2004 komissio antoi ammattitaitoa ja liikkuvuutta käsittelevän väliraporttinsa⁴. Tässä loppuraportissa arvioidaan siinä esitettyjen havaintojen pohjalta toimintasuunnitelman

¹ KOM(2002)72 lopullinen.

² European Employment Services, eures.europa.eu.

³ KOM(2005)330 lopullinen.

⁴ KOM(2004)66 lopullinen.

nelivuotista täytäntöönpanokautta, joka jatkui vuodesta 2002 vuoteen 2005. Toiminnan kokonaisvaikutus voidaan kuitenkin arvioida kunnolla vasta tulevien kuukausien aikana, sillä monet toimitukset on toteutettu vasta äskettäin. Yksityiskohtainen edistymistä käsittelevä raportti ja tilastoliite asetetaan saataville Eures-työnvälitysportaaliin (eures.europa.eu).

Liikkuvuuden merkitystä oli määrä korostaa myös eurooppalaisen työntekijöiden liikkuvuuden teemavuoden 2006 yhteydessä. Komissio laatii vuoden lopussa kattavan arvion sen puitteissa toteutetuista toimituksista ja pohtii, miten liikkuvuutta voidaan edelleen edistää tarkistetun Lissabonin strategian yhteydessä. Vuonna 2007 esitetään ehdotuksia konkreettisiksi jatkotoimiksi alalla.

2. AIEMPI JA TÄMÄNHETKINEN POLIITTINEN TAUSTATILANNE

Työntekijöiden vapaa liikkuvuus on kaikille EU:n/ETA:n kansalaisille kuuluva oikeus⁵ ja yksi perustamissopimuksissa tunnustetuista peruseriaateista. Globalisaation haasteisiin vastaaminen asettaa yhä enemmän paineita Euroopan unionin jäsenvaltioille, kuten muillekin talousalueille. Tuottavuuden parantaminen, innovoinnin lisääminen ja toimivat eurooppalaiset työmarkkinat ovat tähän liittyviä olennaisia tekijöitä, joiden avulla voidaan vahvistaa Euroopan talouden kilpailukykyä ja parantaa kansalaisten elin- ja työoloja.

Alueiden välinen epätasa-arvo on laajentuneessa Euroopan unionissa edelleen hyvin yleistä. Pätevän työvoiman puutteesta ja ammattitaitoon liittyvistä pullonkauloista kärsivä alue, jolla työttömyysaste on alhainen, saattaa sijaita sellaisen alueen vieressä, jossa ammattitaitoisia työvoimaa on liikaakin ja työttömyysaste korkea. Työmarkkinoiden ammattitaitovaje todennäköisesti kasvaa tulevina vuosina väestörakenteen muutosten myötä. Työikäisen väestön määrän odotetaan laskevan vähitellen, kun työmarkkinoilta eläkkeelle jäävien suurten ikäluokkien tilalle ei tule yhtä paljon uusien sukupolvien nuoria. Tämä selittää pitkälti työvoiman oletetun vähenemisen lähes 30 miljoonalla hengellä vuoteen 2050 mennessä, sen jälkeen kun sen on arvioitu kasvavan noin 20 miljoonalla hengellä vuosien 2004 ja 2017 välillä, eli koko kaudella (2004–2050) vähennys on lähes 10 miljoonaa⁶. Ammattitaitoisten, liikkuvien työntekijöiden tarve siten todennäköisesti kasvaa tulevina vuosina. Tämä kehitys on otettava huomioon parhaillaan käytävissä keskusteluissa muualta maailmasta tulevien työntekijöiden saapumisesta EU:hun.

Tätä taustaa vasten on myös muistettava, että liikkuvuus on keskimäärin ollut vähäistä sekä ammatillisesti että maantieteellisesti. Viimeaikaiset luvut työpaikanvaihdoksista kertovat, että 38 prosenttia EU:n työntekijöistä on ollut samassa työpaikassa yli kymmenen vuotta⁷. Samassa työpaikassa vietetty aika on Euroopassa keskimäärin arviolta 10,6 vuotta, kun se Yhdysvalloissa on 6,7 vuotta⁸.

⁵ Vuoden 2003 liittymissopimuksen mukaan siirtymäjärjestelyjen soveltaminen on kuitenkin mahdollista. Niillä rajoitetaan työntekijöiden liikkumista kahdeksasta uudesta jäsenvaltiosta tai niihin enintään seitsemän vuoden ajan. Lisätietoja osoitteessa

http://europa.eu.int/comm/employment_social/free_movement/docs_en.htm.

⁶ European Economy Special Report N°4, Talous- ja raha-asioiden pääosasto,

http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/european_economy/2005/eesp405en.pdf.

⁷ Eurostat, työvoimatutkimus 2005.

⁸ CEPS, Centre for European Policy Studies, A New European Agenda for Labour Mobility, huhtikuu 2004.

Maantieteellistä liikkuvuutta koskevia tilastotietoja on vielä vaikeampi saada niiden epäyhtenäisyyden vuoksi. Vuoden 2005 työvoimatutkimuksessa arvioidaan, että alle 2 prosenttia EU:n kansalaisista asuu ja työskentelee toisessa jäsenvaltiossa. Osuus ei ole vaihdellut merkittävästi viimeisten 30 vuoden aikana. Nämä alhaiset yleiset liikkuvuusluvut, jotka viittaavat siihen, ettei EU:n työntekijöiden parissa ole aitoa ”liikkuvuuskulttuuria”, ovat yksi niistä syistä, joiden vuoksi Euroopan komissio nimesi vuoden 2006 eurooppalaiseksi työntekijöiden liikkuvuuden teemavuodeksi.

3. KAIKILLE AVOIMET EUROOPPALAISET TYÖMARKKINAT: AMMATTITAITOA JA LIIKKUVUUTTA KOSKEVAN TOIMINTASUUNNITELMAN OSUUS

3.1. Ammatillisen liikkuvuuden lisääminen ja ammattitaidon kehittäminen

Yksi tärkeimmistä ammatilliseen liikkuvuuteen liittyvistä edistyksen mittaamiseen soveltuvista välineistä ovat neuvoston hyväksymät vertailuarvot, jotka on määrä saavuttaa vuoteen 2010 mennessä.

Neuvoston toukokuussa 2003 hyväksymistä eurooppalaisista vertailuarvoista kolme liittyy **koulutustason nostamiseen ja ilman tutkintoa koulunkäyntinsä päättävien määrän vähentämiseen**. Ensimmäisen mukaan EU:ssa saisi olla vuoteen 2010 mennessä keskimäärin enintään 10 prosenttia koulunkäyntinsä varhain päättäviä. Keskiarvo 25 jäsenvaltion EU:ssa on pudonnut 16,6 prosentista 15,6 prosenttiin vuosien 2002 ja 2004 välillä⁹, joten ensimmäinen askel oikeaan suuntaan on otettu.

Kahden muun vertailuarvon tarkoituksena on parantaa keskiasteen koulutukseen liittyvää tilannetta: vähintään 85 prosentin EU:n 20–24-vuotiaista pitäisi olla suorittanut keskiasteen koulutus vuoteen 2010 mennessä (25 jäsenvaltion EU:n keskiarvo on toistaiseksi noussut vain hieman, 76,5 prosentista 76,7 prosenttiin vuosien 2002 ja 2004 välillä), ja heikkolukutaitoisten 15-vuotiaiden osuuden pitäisi olla laskenut vähintään 20 prosenttia vuosikymmenen loppuun mennessä¹⁰.

Neuvosto hyväksyi toukokuussa 2003 erityisen vertailuarvon **nuorten kiinnostuksen lisäämiseksi matematiikkaa, luonnontieteitä ja tekniikkaa kohtaan**. Sen mukaisena tavoitteena on lisätä näiden alojen tutkintojen kokonaismäärää vähintään 15 prosentilla vuoteen 2010 mennessä siten, että samalla korjataan sukupuolten epätasapainoa. Tulokset ovat tämän vertailuarvon osalta myönteisiä, sillä tutkintojen kokonaismäärä on todistettavasti kasvanut merkittävästi. Komissiokin on osaltaan ryhtynyt moniin toimiin alalla: se muun muassa käynnisti vuonna 2005 ”Tutkijat Euroopassa” -aloitteen (**”Researchers in Europe”**), jonka tavoitteena on parantaa kansalaisten käsitystä tutkijoiden asemasta yhteiskunnassa, houkutella lisää nuoria tiedeuralle ja parantaa EU:n houkuttelevuutta maailman tutkijoiden silmissä¹¹. Vuosina 2005 ja 2006 järjestettiin ”Eurooppalaiset tutkijoiden yöt”, joihin sisältyi monenlaisia tiedotustoimia. Tutkijoiden koulutusta Euroopassa on tuettu myös kasvattamalla

⁹ Eurostat, työvoimatutkimus, 14.6.2005.

¹⁰ PISAn vuoden 2004 lukutaitotutkimuksen mukaan Suomessa, Alankomaissa, Irlannissa, Itävallassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa alle 15 prosenttia 15-vuotiaista on heikkolukutaitoisia. Osuus on yli 20 prosenttia Saksassa, Kreikassa, Luxemburgissa ja Portugalissa (PISAn lukutaitotutkimus 2004, EUVL (2004/C 104/01).

¹¹ <http://europa.eu.int/comm/research/researchersineurope>.

Marie Curie -toimien talousarviota huomattavasti kuudennessa tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelmassa: se on 1,58 miljardia euroa kaudella 2000–2006 eli lähes 70 prosenttia enemmän kuin aiemmassa puiteohjelmassa. **Tutkijan uraa** on tuettu myös neuvoston huhtikuussa 2005 vahvistamalla komission suosituksella¹² **eurooppalaisesta tutkijoiden peruskirjasta ja tutkijoiden työhönoton säännöstöstä**. Tähän mennessä yli 100 eurooppalaista tutkijaorganisaatiota on sitoutunut noudattamaan peruskirjan ja säännösten periaatteita.

Marraskuussa 2002 annetussa Kööpenhaminan julistuksessa vahvistetaan **ammattillisen koulutuksen** tehostetun yhteistyön painopisteet. Yhteistyön tavoitteena on parantaa keskinäistä luottamusta, avoimuutta sekä tutkintojen ja osaamisen tunnustamista liikkuvuuden lisäämisen tukemiseksi ja elinikäisen oppimisen helpottamiseksi. Nämä painopisteet on nyt sisällytetty osaksi Koulutus 2010 -työohjelmaa.

Eurooppa-neuvosto hyväksyi toukokuussa 2004 yhteiset periaatteet **epävirallisen oppimisen, arkioppimisen ja virallisen oppimisen validoinnista**, ja vuonna 2004 saatiin valmiiksi eurooppalainen validointia koskeva kartoitus¹³, joka muodostaa pohjan jäsenvaltioiden väliselle vastavuoroiselle oppimiselle ja kokemustenvaihdolle.

Tutkintotodistusten avoimuutta ja siirrettävyyttä parantava tutkintojen ja osaamisen avoimuutta koskeva yhteinen rakenne – Europass – otettiin käyttöön helmikuussa 2005. Europass tarjoaa kansalaisille eurooppalaisen Internet-portaalin ja kansallisten Europass-keskusten verkon välityksellä koordinoitun asiakirjasalkun, joka käsittää selkeyttä lisääviä asiakirjoja. Europass on tiiviisti kytköksissä ammatillisen liikkuvuuden Eures-portaaliin, sillä se tarjoaa käyttöön työnhakijoiden eniten käyttämät apuvälineet. Näiden kahden välineen välistä synergiaa kehitetään edelleen.

Vastauksena maaliskuussa 2005 kokoontuneen kevään Eurooppa-neuvoston pyyntöön järjestettiin julkinen kuuleminen ehdotuksesta eurooppalaiseksi tutkintojen viitekehykseksi, joka helpottaa **sääntelemättömien ammattien tutkintojen ja ammattipätevyys-** **tunnustamista**. Väline on tarkoitettu yhteiseksi vertailukohdaksi, joka poistaa esteitä eri järjestelmien puitteissa koulutusta tarjoavien tahojen ja eri maiden viranomaisten väliseltä yhteistyöltä ja helpottaa niiden keskinäistä viestintää. Tutkintojen avoimuus ja siirrettävyys on näin parantunut, kun yksittäisten kansalaisten erilaisten oppimissuoritusten vertailu on tullut mahdolliseksi. Samalla myös elinikäinen oppiminen ja ammatillinen liikkuvuus ovat helpottuneet. Neuvosto ja parlamentti aikovat antaa asiasta suosituksen vuonna 2007.

Laadunvarmistustyötä jatketaan muun muassa ammatillisen koulutuksen yhteisten laadunvarmistuksen puitteiden parissa eurooppalaisen tutkintojen viitekehyyksen tukemiseksi, ja 15. syyskuuta 2006 käynnistetään julkinen kuuleminen ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten keruu- ja siirtojärjestelmästä (ECVET).

Tieto- ja viestintätekniikan alalla komissio perusti maaliskuussa 2003 **eurooppalaisen sähköisen kaupan taitojen foorumin**¹⁴ edistääkseen kaikkien asianomaisten sidosryhmien välistä vuoropuhelua **uusien tieto- ja viestintätekniisten ja sähköisen kaupan taitojen**

¹² EUVL L75/67, 22. maaliskuuta 2005 (2005/251/EY) tai <http://europa.eu.int/eracareers/europeancharter>.

¹³ www.ecotec.com/europeaninventory.

¹⁴ <http://europa.eu.int/comm/enterprise/ict/policy/ict-skills.htm>.

kehittämisestä ja **niihin liittyvistä tutkintotodistuksista tieto- ja viestintätekniikan alalla**. Foorumi laati syyskuussa 2004 yhteenvetoraportin ”**e-Skills in Europe: Towards 2010 and Beyond**” (sähköiset taidot Euroopassa: kohti vuotta 2010 ja pidemmälle), jossa määritetään konkreettisia toimia ja kehoitetaan luomaan eri sidosryhmien välisiä kumppanuusjärjestelyjä niiden täytäntöön panemiseksi¹⁵. Edistystä on tapahtunut vuonna 2005 erityisesti eurooppalaisten tieto- ja viestintätekniisten taitojen selittävien puitteiden (**European ICT skills Meta-Framework**) kehittämisessä. Niillä on tarkoitus varmistaa, että työnantajien tarvitsemien tieto- ja viestintätekniisten taitojen luonne ja rakenne ymmärretään paremmin Euroopan unionissa¹⁶. Yleisemmällä tasolla eLearning-ohjelman digitaalista lukutaitoa käsittelevissä toimissa on paneuduttu erityisesti digitaaliseen kuiluun liittyviin ongelmiin. Digitaalinen lukutaito on myös nimetty uudistetun Lissabonin toimintaohjelman puitteissa toteutettavassa i2010-aloitteessa yhdeksi keskeiseksi tietoyhteiskuntaan liittyväksi poliittiseksi toimeksi.

Toimia on toteutettu myös **elinikäisen oppimisen ja täydennyskoulutukseen osallistumisen** edistämiseksi. Maaliskuussa 2004 annetussa neuvoston ja komission yhteisessä ”Koulutus 2010” -välikertomuksessa osoitetaan edistystä tapahtuneen, mutta kehoitetaan jäsenvaltioita tehostamaan ponnistelujaan kattavien elinikäisen oppimisen strategioiden kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Asia on nostettu tärkeään asemaan tarkistetussa Euroopan työllisyysstrategiassa, jota tuetaan Euroopan sosiaalirahastosta maksettavalla rahoitustuella. Kevään 2004 Eurooppa-neuvoston päätelmissä toistettiin, että strategioiden pitäisi olla valmiina vuoteen 2006 mennessä. Edistystä on toistaiseksi tapahtunut lähinnä neuvoston hyväksymän vertailuarvon suhteen. Sen mukaan keskimäärin 12,5 prosentin työssäkäyvistä aikuisväestöstä pitäisi osallistua elinikäisen oppimisen ohjelmiin EU:ssa vuoteen 2010 mennessä. Vuonna 2004 keskimääräinen osallistumisaste oli 25 jäsenvaltion EU:ssa 10,3 prosenttia, kun se oli 7,9 prosenttia vuonna 2002¹⁷. Työmarkkinaosapuolet hyväksyivät maaliskuussa 2002 yhteiset toimintapuitteet, jotka koskevat ammattitaidon ja pätevyyden elinikäistä kehittämistä, ja raportoivat vuosittain toteutetuista toimista.

3.2. Maantieteellisen liikkuvuuden helpottaminen

Eräät käytännön ongelmat vaikuttavat edelleen merkittävästi päätökseen lähteä työskentelemään toiselle alueelle tai toiseen maahan (asuntomarkkinasäännöt, kieli- ja kulttuurierot, kotimaahansa ulkomaankokemuksen jälkeen palaaville henkilöille tarkoitettujen tukimekanismien puuttuminen). Yksi toimintasuunnitelman toteutuskauden näkyvimmistä saavutuksista on kuitenkin **eurooppalainen sairaanhoitokortti**. Asetus (EY) N:o 631/2004, jonka tavoitteena on helpottaa kortin käyttöönottoa sovittamalla yhteen kaikkien vakuutettujen henkilöryhmien oikeudet luontoisetuuksiin ja yksinkertaistamalla menettelyjä, annettiin maaliskuussa 2004. Kortti, jota käyttää tällä hetkellä yli 50 miljoonaa kansalaista, otettiin käyttöön kaikissa Euroopan talousalueen maissa viimeistään 1. tammikuuta 2006.

Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista on helpotettu yksinkertaistamalla ja nykyaikaistamalla asetusta (ETY) N:o 1408/71 uudella asetuksella (EY) N:o 883/2004. Viimeksi mainittu sisältää liikkuvuuden edistämisen ja siirtotyöläisten ja heidän perheidensä vakuutusturvataso parantamisen kannalta keskeisiä säännöksiä, joita ovat esimerkiksi

¹⁵ www.eskills2004.org

¹⁶ <http://www.cenorm.be/cenorm/businessdomains/businessdomains/iss/activity/wsict-skills.asp>.

¹⁷ Eurostat, työvoimatutkimus, 14.6.2005.

mahdollisuus pidentää kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen kausi, jonka ajan työnhakija voi hakea työtä toisesta jäsenvaltiosta, mahdollisuus viedä varhaiseläke-etuudet toiseen maahan, työttömille rajatyöntekijöille annettu mahdollisuus hakea työtä entisestä työskentelyjäsenvaltiosta säilyttäen oikeutensa työttömyysetuuksiin asuinjäsenvaltiossa, sekä merkittävä parannus rajatyöntekijöiden perheenjäsenten terveydenhoitovakuutukseen siten, että he ovat oikeutettuja terveydenhoitoon paitsi asuinjäsenvaltiossa, myös siinä jäsenvaltiossa, jossa he työskentelevät.

Säänneltyjen ammattien ammattipätevyyden ja tutkintojen tunnustamisen parantamiseen tähtäävässä prosessissa saatiin myös aikaan merkittäviä tuloksia, kun direktiivi 2005/36/EY hyväksyttiin syyskuussa 2005. Uudella direktiivillä yhdistetään viisitoista direktiiviä yhteen kehykseen, jossa ei heikennetä olemassa olevia maahanmuuttajiin sovellettavia takeita. Direktiivissä myös tehdään joitakin muutoksia, muun muassa helpotetaan palvelujen rajatylittävää tarjontaa säännellyissä ammateissa, mikä on olennaista komission palvelustrategian näkökulmasta. Siinä tarjotaan myös mahdollisuus tutkintotodistusten automaattisempaan tunnustamiseen käyttämällä yhteisiä vähimmäisvaatimuksia, joustavampia menettelyjä ja kansalaisten opastamista ammattitutkintojen tunnustamiseen liittyvissä asioissa.

Muissa jäsenvaltioissa tapahtuvan opiskelun edistäminen on olennainen osa ”Koulutus 2010” -työohjelmaa. Vuonna 2003 annettujen liikkuvuuteen osallistumista, liikkuvuuden laatua ja Euroopan avaamista muulle maailmalle koskeneiden toimitusosuusjärjestöjen jälkeen komissio laati vuonna 2005 toisen Euroopan parlamentin ja neuvoston suosituksen koulutukseen liittyvästä valtioiden rajat ylittävistä liikkuvuudesta EU:ssa. Suosituksessa jäsenvaltioita kehoitetaan omaksumaan **liikkuvuutta koskeva eurooppalainen laatuperuskirja**. Siinä vahvistetaan koulutukseen liittyvän liikkuvuuden periaatteet, joita jäsenvaltiot noudattavat vapaaehtoisesti. Peruskirjasta on tarkoitus tehdä vertailuväline, joka auttaa lisäämään vaihtoja, kehittämään muissa maissa vietettyjen opiskelukausiensa tunnustamista ja luomaan keskinäistä luottamusta viranomaisten, organisaatioiden ja kaikkien asianomaisten liikkuvuuteen liittyvien sidosryhmien välille.

Komissio hyväksyi 20. lokakuuta 2005 **lisäeläkeoikeuksien siirrettävyyttä** koskevan direktiivin¹⁸, jonka tarkoituksena on vähentää jäsenvaltioiden sisäisen ja jäsenvaltioiden välisen liikkuvuuden esteitä, jotka johtuvat tämänhetkisistä lisäeläkejärjestelyistä. Esteitä ovat erityisesti eläkeoikeuksien saamisen edellytykset, uinuvien eläkeoikeuksien säilyttämisen edellytykset sekä saavutettujen oikeuksien siirrettävyys. Ehdotus täydentää lisäeläkkeiden alalla annettua yhteisön säännöstöä, kuten yhteisön alueella liikkuvien palkattujen työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien lisäeläkeoikeuksien suojaamisesta annettua direktiiviä 98/49/EY ja ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta annettua direktiiviä 2003/41/EY.

Tutkimuksen alalla hyväksyttiin syyskuussa 2005 direktiivi kolmansien maiden tutkijoiden erityisestä maahanpääsymenettelystä ja lokakuussa 2005 kaksi suositusta yhteisön alueelle

¹⁸ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi lisäeläkeoikeuksien siirrettävyyden parantamisesta, KOM(2005) 507 lopullinen.

saapuvien kolmansien maiden tutkijoiden maahanpääsyn ja heille annettavien lyhytaikaisten viisumien myöntämisen helpottamisesta¹⁹.

Komissio antoi myös kesäkuussa 2003 **EU:n laajuisen maahanmuuttopolitiikan** kehittämisen yhteydessä tiedonannon maahanmuutosta, kotouttamisesta ja työllisyydestä ja vastasi näin Tampereen Eurooppa-neuvoston pyyntöön kehittää sellainen ohjelma kolmansien maiden kansalaisten kotouttamiseksi, jossa käsitellään myös työllisyyteen liittyviä näkökohtia. Asetus (EY) N:o 859/2003, jolla laajennetaan asetuksen (ETY) N:o 1408/71 säännökset koskemaan unionissa laillisesti oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia, tuli voimaan 1. kesäkuuta 2003. Sen jatkoksi annettiin 29. huhtikuuta 2004 direktiivi 2004/38/EY Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella. Direktiivissä muotoillaan uudelleen ja yksinkertaistetaan olemassa olevia erilaisia yhteisön välineitä, jotka liittyvät työntekijöiden, itsenäisten ammatinharjoittajien, opiskelijoiden, eläkeläisten ja muiden työmarkkinoiden ulkopuolella olevien henkilöiden maahanpääsy- ja oleskeluoikeuteen. Direktiivin mukaan EU:n kansalaiset eivät enää tarvitse oleskelulupakorttia (pelkkä rekisteröityminen toimivaltaiseen virastoon riittää, mikäli vastaanottava jäsenvaltio katsoo sen tarpeelliseksi). EU:n kansalaiset saavat myös pysyvän oleskeluluvan oleskeltuaan vastaanottavan jäsenvaltion alueella yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan ilman muita edellytyksiä. Yhteisen taloudellisista syistä työntekotarkoituksessa tapahtuvaa maahanmuuttoa koskevan politiikan yleisessä kehittämisessä otettiin edistysaskel vuoden 2004 lopussa, jolloin hyväksyttiin Haagin toimintaohjelma. Komissio antoi tähän liittyen tammikuussa 2005 vihreän kirjan²⁰ taloudellisista syistä tapahtuvan maahanmuuton hallinnassa sovellettavasta EU:n strategiasta ja järjesti kesäkuussa 2005 julkisen kuulemisen sidosryhmien näkemysten kartoittamiseksi. Jatkotoimena ja neuvoston pyynnöstä komissio hyväksyi joulukuussa 2005 laillista maahanmuuttoa koskevan toimintapoliittisen suunnitelman, jossa käsitellään myös taloudellisista syistä tapahtuvaa maahanmuuttoa²¹.

3.3. Työnsaantimahdollisuuksien avoimuuden ja niihin liittyvän tiedotuksen parantaminen

Komissio avasi syyskuussa 2003 **eurooppalaisen ammatillisen liikkuvuuden Eures-portaalin** varmistamiseksi työnsaantimahdollisuuksien avoimuuden ja niihin liittyvän tiedotuksen parantumisen Euroopassa. Tarkoituksena on antaa tilaisuus tutustua työnsaantimahdollisuuksiin Euroopan laajuisesti. Eures tuo yhteen jäsenvaltioiden julkiset työvoimapalvelut ja työnantajien ja ammattiyhdistysten kaltaiset kumppanit. Portaalin avaaminen on parantanut ja yksinkertaistanut merkittävästi työntekijöiden ja työnantajien mahdollisuuksia saada käytännön tietoa ammatilliseen liikkuvuuteen liittyvistä asioista. Portaalissa vierailee yli 500 000 eri kävijää kuukaudessa, ja siitä on siten tullut yksi komission

¹⁹ Neuvoston direktiivi 2005/71/EY, annettu 12 päivänä lokakuuta 2005, kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten; Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus 2005/761/EY, annettu 28 päivänä syyskuuta 2005, yhteisössä tieteellistä tutkimusta varten matkustaville kolmansien maiden tutkijoille lyhytaikaiseen oleskeluun tarkoitettuja yhtenäisiä viisumeja koskevien jäsenvaltioiden myöntämismenettelyjen helpottamiseksi; neuvoston suositus 2005/762/EY, annettu 12 päivänä lokakuuta 2005, kolmansien maiden kansalaisten maahanpääsyn helpottamiseksi Euroopan yhteisössä suoritettavaa tieteellistä tutkimusta varten; kaikki julkaistu virallisen lehden numerossa EUVL L 289, 3.11.2005.

²⁰ Vihreä kirja taloudellisista syistä tapahtuvan maahanmuuton hallinnassa sovellettavasta EU:n strategiasta, Euroopan komissio, 11.1.2005, KOM(2004) 811 lopullinen.

²¹ KOM(2005)669 lopullinen, annettu 12. joulukuuta 2005.

eniten käytetyistä verkkosivuista. Portaalia laajennettiin vuoden 2006 alussa siten, että kaikki EU:n kansalaiset pystyvät yhteisen IT-foorumin kautta suoraan tutustumaan kaikkiin julkisten työvoimapalvelujen julkaisemiin avoimiin työpaikkoihin, joita on jatkuvasti noin miljoona. Portaalista on yhteys opiskelumahdollisuuksia käsittelevään Ploteus-portaaliin, jotta liikkuminen myös opiskelutarkoituksessa olisi helpompaa²².

Eures on myös luonut linkkejä muihin tärkeisiin tiedon tarjoajiin, jollainen on esimerkiksi **tutkijoiden liikkuvuutta koskeva eurooppalainen portaali ERACAREERS²³**, jonka tavoitteena on luoda suotuisimmat olosuhteet tutkijoiden urakehitysmahdollisuuksille eurooppalaisella tutkimusalueella. Portaalissa julkaistaan ilmaiseksi ja suoraan ilmoituksia tutkimusalan avoimista työpaikoista ja sinne voi lähettää ansioluettelonsa. Portaalin tarjoamien palvelujen lisäksi tutkijat ja heidän perheensä ovat vuodesta 2004 lähtien voineet saada yksilöllistä apua, jota tarjoaa 32 maassa sijaitsevista 200 liikkuvuuskeskuksesta muodostuva **ERA-MORE**-verkosto.

Tiedotukseen liittyvä tärkeä edistysaskel on myös **Sinun Eurooppasi** -portaalin avaaminen helmikuussa 2005. Portaalissa tarjotaan käytännön tietoa ja tilaisuuksia Euroopan kansalaisille, jotka haluavat työskennellä tai opiskella toisessa EU:n jäsenvaltiossa, ja eurooppalaisille yrityksille, jotka haluavat muuttaa toiseen jäsenvaltioon tai avata siellä uuden toimipaikan. Portaalissa vierailtiin maaliskuun 2006 aikana 1 286 301 kertaa ja kävijämäärä oli 189 963.

4. TULEVAT HAASTEET

Ammattitaitoa ja liikkuvuutta koskevan toimintasuunnitelman yleinen arvio osoittaa, että monia edistysaskeleita on kaiken kaikkiaan otettu 25 painopistealan täytäntöön panemiseksi. Tätä vaikutelmaa tosin himmentää se, että **monet eurooppalaiset eivät edelleenkään tunne tai ole vakuuttuneita** ammatillisiin ja maantieteellisiin vaihdoksiin liittyvistä oikeuksista, edellytyksistä ja tilaisuuksista.

Komissio laatii vuonna 2007 uusia aloitteita ottaen huomion edellä mainitut edistysaskeleet ja eurooppalaisesta työntekijöiden liikkuvuuden teemavuodesta 2006 odotetut tulokset. Tässä kertomuksessa esitettyjen havaintojen pohjalta voidaan määrittää eräitä aloja, joilla jatkotoimet voisivat olla hyödyksi.

- **Elinikäistä oppimista** koskevien johdonmukaisten ja kattavien, kaikille avoimien strategioiden laadintaa olisi tehostettava – olivatpa kohderyhmät kouluissa, yrityksissä, julkishallinnossa tai kotona. Kuten työllisyyspolitiikan suuntaviivassa 23 ja heinäkuussa 2005 hyväksytyssä yhteisön Lissabon-ohjelmassa vaaditaan, niiden täytäntöönpanoa pitäisi edistää soveltuvien kannustimien ja kustannustenjakomekanismin. Toimenpiteillä pyritään parantamaan Euroopan työvoiman sopeutuvuutta ja joustavuutta, jotta Euroopan työmarkkinoiden muutoksiin voidaan vastata paremmin ja jotta sitä kautta pystytään luomaan enemmän ja parempia työpaikkoja²⁴.

²² <http://europa.eu.int/ploteus>.

²³ <http://europa.eu.int/eracareers/>

²⁴ Ks. lisätietoja ammattitaitoon ja liikkuvuuteen liittyvistä tulevista haasteista Lissabonin strategian yhteydessä: komission vuoden 2006 edistystä koskeva vuosikertomus (KOM(2006) 30 lopullinen, annettu 25. tammikuuta 2006, ja erityisesti toimi 3.1 ”Suurempi panostus osaamiseen ja innovointiin”.

- **Tieto- ja viestintätekniisten taitojen** alalla on tärkeää investoida enemmän EU:n keskeisiin vertailu- ja kilpailuetuihin sekä hankkia tosinneikkoihin pohjautuvaa tietoa käsiteltäessä ajankohtaisia ongelmia. Komissio käynnisti vuoden 2005 lopussa konkreettisia toimia eurooppalaisen sähköisen kaupan taitojen foorumin antamien suositusten pohjalta laatiakseen tarkemman kuvan sähköisten taitojen tarjonnasta ja kysynnästä²⁵, kehittääkseen tulevaisuusskenaarioita (2005–2015) kysynnän kehittymisen ennakoimiseksi, vertailupolitiikkaa ja yritysten sähköistä oppimista tukevia aloitteita sekä tutkiakseen mahdollisuuksia luoda yhdessä toimialan ja työmarkkinaosapuolten kanssa eurooppalainen tieto- ja viestintätekniisten taitojen ja uramahdollisuuksien portaali.
- Liikkuvuuden **lainsäädännöllisten, hallinnollisten ja kulttuuristen esteiden** poistaminen on yhä laajempi tehtävä, jonka hyväksi on ponnisteltava nykyistä enemmän, jos eurooppalaisten työmarkkinoiden perustamista koskeva yleinen tavoite halutaan saavuttaa. Nykyiset sosiaaliturvaan, eläkeoikeuksien siirrettävyyteen ja sääntelemättömien ammattien tutkintotodistusten siirrettävyyteen liittyvät aloitteet on vietävä loppuun asti ja niitä on tarvittaessa täydennettävä, jotta pystytään luomaan ympäristö, jossa maantieteellistä ja ammatillista liikkuvuutta pidetään normaalina urakehitykseen kuuluvana vaiheena. Myös uusia tutkimusaloja on kartoitettava. Esimerkiksi kielitaito, tarve tarjota soveltuvaa koulutusta ennen liikkuvuutta sekä liikkuvien työntekijöiden kumppaneiden tai puolisoitten vaikeus löytää työtä on mainittu merkittävänä esteinä ammatilliselle ja maantieteelliselle liikkuvuudelle Euroopassa. Nämä tavoitteet ovat yhdenmukaisia komission vuoden 2006 edistystä koskevassa vuosikertomuksessa esittelemän uuden yleisen lähestymistavan kanssa. Siinä vaaditaan uudenlaista kumppanuutta komission ja jäsenvaltioiden välille, jotta voidaan vastata yhteisiin haasteisiin paremmista ja uusista työpaikoista²⁶.
- Asianmukaisesti hallinnoitua **taloudellisista syistä tapahtuvaa maahanmuuttoa** pitäisi pitää keskeisenä valttina Euroopan taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen ja EU:n yritysten kilpailukyvyn kannalta. Kun otetaan huomioon odotettavissa olevat väestörakenteen muutokset ja työllisyystason lasku, hallinnoitu maahanmuutto on ratkaisevan tärkeä täydentävä keino vastata työmarkkinoiden vaatimuksiin ja ylläpitää talouskasvua.

Yhteisön Lissabon-ohjelman ja uusien työllisyyspolitiikan suuntaviivojen (2005–2008) mukainen **yhdennetympi lähestymistapa liikkuvuuteen** näyttääkin olevan välttämätön, jotta liikkuvuutta voidaan kehittää paitsi työpaikkoja luovana välineenä, myös keinona tukea yksilöiden henkilökohtaista kehitystä elinikäisen oppimisen näkökulmasta.

²⁵ ”The Supply and Demand of e-Skills in Europe”, RAND Europe, syyskuu 2005.

²⁶ Komission tiedonanto kevään Eurooppa-neuvostolle ”Aika kiristää tahtia”, KOM(2006)30 lopullinen.